

Position paper: Het vertrouwensbeginsel bij een veranderend profiel van adoptiekinderen maart 2012

SiG reageert op de beleidsdoorlichting Interlandelijke Adoptie¹ dat de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie heeft aangeboden voor het aankomend Algemeen Overleg. De media hebben afgelopen jaren relatief veel aandacht besteed aan adoptiemisstanden. Het uitvoeren van een ethisch verantwoorde adoptie staat daarmee op gespannen voet. Wat betekent de afname van het aantal adopties van jonge gezonde kinderen die niet in een liefdevol gezin kunnen worden opgevangen? Moet een *gezond wantrouwen*² ten opzichte van zendende landen een nieuwe uitgangspositie zijn? Deze vragen leiden tot dilemma's die volgens SiG naast het juridisch vlak sociale, emotionele en culturele dimensies raken.

Het vertrouwensbeginsel

SiG erkent dat het uitgangspunt voor het beleid bij interlandelijke adoptie een zorgvuldige en zuivere adoptieprocedure is en blijft, waarbij het belang van het kind voorop staat. Om zekerheden te vergroten zou vanuit de ontvangende landen meer controle op naleving van internationale wetgeving noodzakelijk zijn. Adoptieverdragen zijn gebaseerd op een 'vertrouwensrelatie'. Deze relatie staat ook weer in verband met politieke en economische relaties. Staten zullen terughoudend zijn met het leveren van wederzijdse kritiek en het toelaten van controles. Het gevaar is dat een *gezond wantrouwen* leidt tot een te gemakkelijke aanname dat "als maar aan de juridische voorwaarden is voldaan" het allemaal wel goed zit. De zendende landen zouden op hun beurt dan weer meer controle mogen krijgen opdat hun kinderen bij goed gescreende ouders terecht komen in het ontvangende land.

Ethische en morele verantwoording

SiG blijft achter de stelling staan van professoren Van IJzendoorn en Juffer dat "binnenlandse en internationale adoptie op ethische gronden te rechtvaardigen zijn als er geen andere oplossing dan plaatsing in een kindertehuis voorhanden is. De mens blijkt van nature toegerust te zijn om te adopteren en adoptie laat de plasticiteit van de kinderlijke ontwikkeling zien"³.

Het gegeven is dat er kinderen adoptabel zijn volgens de principes van het Haags Adoptie Verdrag⁴. SiG benadrukt dat een kindervens, voortkomend uit kinderloosheid of medemenselijkheid, beide gangbare uitgangspunten zijn bij het kiezen voor adoptie. Opgroeien in een liefdevol gezin is te verkiezen boven het opgroeien in een kindertehuis, of andere vormen van particulier of overheidsgebonden alternatieven, waar geen binding met een genetisch verwante aan ten grondslag ligt. Opgroeien in een stabiel/veilig gezin bestaande uit niet genetisch verwanten is te prefereren boven opgroeien in een instabiel/onveilig gezin met (een) biologische ouder(s). Daarom zijn we van de huidige vorm van pleegzorg in Nederland zijn wij geen voorstander, ondanks dat binding met een biologische ouder hier juist wel het uitgangspunt is. Adoptie is geen hulpmiddel tegen armoede. Wel kan armoede een reden zijn tot het doen van afstand. De rechten van de afstandsouders mogen niet in gevaar komen, zelfs al zou een kind misschien beter af zijn in een ander gezin. Ook de regels van vraag en aanbod op de 'adoptiemarkt' mogen geen rol spelen, want dat kan arme ouders ertoe brengen hun kinderen achter te laten en kan leiden tot uitbuiting.

SiG pleit ervoor dat de vergunninghouder verantwoordelijk is voor het proces en de omstandigheden waaronder een adoptie plaatsvindt. Hoewel een prestatieverplichting ten aanzien van het voldoen aan normen niet kan worden toegekend, is een inspanningsplicht hier wel degelijk op zijn plaats. Het ontdekken dat je adoptie onrechtmatig is of dat je ouders je eigenlijk niet hadden willen afstaan, kan (een levenslange) pijn veroorzaken bij alle betrokkenen. SiG juicht het instellen van een onafhankelijke klachtencommissie toe. Goede monitoring en onafhankelijke begeleiding van afstandsouders zou de norm moeten zijn. Het overhandigen van informatie en beelden (video, foto's) van het ontvangende adoptiegezin, of het kennis te maken met de adoptieouders bij de overdracht van het kind zou de norm moeten zijn. Het kan een geruststellende gedachte zijn om te weten in welk gezin het kind terecht komt en kan een succesvolle doorstart van het leven bevorderen. Wel is SiG van mening dat een geadopteerde op latere leeftijd *zelf* de keuze mag maken of en zo ja wanneer hij of zij zijn of haar afkomst wil weten⁵.

Het oude profiel: de jonge gezonde kinderen

In de periode van 1971-2010 zijn 36.252 kinderen naar Nederland gekomen. Zij kwamen uit 81 landen uit vijf continenten (zie bijlage: I). Hoewel adopties in de jaren '70 zonder geldende wet en regelgeving

¹ Beleidsdoorlichting Interlandelijke Adoptie, maart 2012

² Vlaardingerbroek (2012), in Beleidsdoorlichting 2012

³ Van IJzendoorn & Juffer (2008)

⁴ Verdrag inzake de bescherming van kinderen en de samenwerking op het gebied van de interlandelijke adoptie; Trb. 1996, 94; art. 4

⁵ Blauwhoff (2009)

hebben plaatsgevonden, is er geen wetenschappelijk bewijs voor structurele adoptiemisstanden. SiG staat er positief in om het aantal vergunninghouders te verminderen teneinde de professionaliteit en kwaliteit te vergroten.

SiG neemt afstand van het voorstel⁶ om de mogelijkheden van herroeping te verruimen. Voor geadopteerden kan ten onrechte een beeld ontstaan dat met herroeping de banden met de biologische familie te herstellen zijn en het verleden gereconstrueerd kan worden. Dit kan leiden tot impulsieve beslissingen⁷. Er zijn casussen bekend waarbij het toch mogelijk was om te herroepen en in het belang van het kind (de geadopteerde) werd gehandeld door de rechter⁸

Het nieuwe profiel: kinderen met een *special need*

In de beleidsdoorlichting wordt ervan uitgegaan dat er in de tijdperiode van 1970-1980 gezonde kinderen naar Nederland zijn gekomen. SiG vraagt zich af welke effecten met betrekking tot een special need daadwerkelijk aan adoptie zijn toe te schrijven zijn. Op de eerste plaats is een aantal van hen wel degelijk met ondervoeding of andere medische hulpbehoeften naar Nederland is gekomen. Die adoptiekinderen zouden nu als *special need* worden aangemerkt. Het fenomeen is dus niet nieuw. Ten tweede blijkt uit onderzoek dat *Early Life Stress* (ELS) een veel grotere rol speelt dan scheiding tussen ouder en kind bij de geluksbeleving gedurende de levensloop. Onder ELS verstaan wij dat het kind tijdens de zwangerschap (door externe factoren als drank, slecht voedsel, stress, e.d.) of in de vroege jeugd neurobiologische schade kan ondervinden⁹. Dit heeft een grote impact op de copingvaardigheden op de lange termijn (later in het leven)¹⁰. De beleving van afstand kan hierdoor in grote mate worden beïnvloed. SiG is van mening dat afstand doen en afgestaan zijn, te gemakkelijk als oorzaak wordt gegeven van het niet-gelukkig zijn met de adoptie. Het verder aan banden leggen van interlandelijke adoptie, omdat genetisch verwantschap¹¹ ontbreekt, is volgens ons in feite pleisters plakken op wonden die niet bestaan. De daadwerkelijke wonden worden niet geheeld. Om een goede diagnose te stellen staat SiG positief achter het voorstel om een arts ieder kinddossier te laten beoordelen.

Professionalisering en verantwoordelijkheid

Tot slot wil SiG graag opmerken dat gesteld kan worden dat het merendeel¹² niet op zoek gaat naar de biologische familie zoals misschien wel (in bijvoorbeeld de media¹³) wordt gesuggereerd¹⁴. Met de meesten gaat het gewoon goed en hebben een even positief zelfbeeld als niet-geadopteerden¹⁵. Er valt geen eenduidig beeld te geven hoe adoptie wordt ervaren. Ieder beleeft het geadopteerd-zijn op zijn of haar eigen manier en heeft voor elk wat anders opgeleverd (zie bijlage: II). Wel is het zo dat geadopteerden in een bepaalde levensfase¹⁶ kunnen worstelen met hun adoptie.

Gepaard met professionalisering in het werkveld is het voor geadopteerden boven de 22 jaar die problemen ondervinden, noodzakelijk dat er nazorg voorhanden¹⁷ is van professionals die ook kennis hebben omtrent ELS. Daarnaast is ook meer transparantie nodig over het aanbod van adoptie nazorg¹⁸. Begeleiding door gekwalificeerde professionals en toegankelijke adoptiedossiers¹⁹ bij vergunninghouders zijn van belang.

Conclusie

SiG merkt op dat in het belang van het kind opgroeien in een gezin de voorkeur heeft met als consequentie dat adoptiemisstanden bij interlandelijke adoptie nooit 100% valt uit te sluiten. Wel moet alles gedaan worden om misstanden te voorkomen. Daarbij geldt ook dat in zowel het zendende als ontvangende land alle professionaliteit en kwaliteit ten goede moet komen aan het adoptieproces.

⁶ Brief van mr. F. Teeven, de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Kamerstuk 33199 nr. 1, d.d.15.03.2012

⁷ Vlaardingerbroek (2004)

⁸ Vlaardingerbroek in Jensma 2012

⁹ Vegt, van der et. al (2010)

¹⁰ Lezing van Kinder- en Jeugdpsychiater dr. Rudi Bruggemans op de studiedag Stichting Adoptievoorzieningen 2009.

¹¹ Wegar (2000); Vaak worden genen als basis voor *echt* verwantschap gezien in westerse maatschappijen.

¹² Tieman (2005); ca. 32% van de interlandelijk geadopteerden gaat op zoek naar zijn of haar biologische familie.

¹³ TV-programma's zoals Spoorloos en Vermist.

¹⁴ Tieman (2006)

¹⁵ Juffer & Van IJzendoorn (2007)

¹⁶ Brodzinsky (1997)

¹⁷ Blauwdruk Nazorg Adoptie, sluitende visie van alle ketenpartners en belangenorganisaties (2007)

¹⁸ Het project van geadopteerdenonline.nl van Stichting FIOM/Stichting adoptievoorzieningen ontbreekt een onafhankelijk overzicht van aanbod van nazorg voor geadopteerden.

¹⁹ De kosten die zijn verbonden aan het opvragen/inzien van een dossier, bedragen 55,- Euro bij vergunninghouder Wereldkinderen.

Bibliografie

- Beleidsdoorlichting Interlandelijke Adoptie: bijlage bij Kamerstuk 33199 nr. 1
- Blauwhoff, R., Foundational facts, relative truths: a comparative law study on children's right to know their genetic origins, (Utrecht: Universiteit Utrecht, 2009)
- Brodzinsky, D.M., Geadopteerd, een leven lang op zoek naar jezelf, [oorspr. titel: Being adopted], (Amsterdam: Ambo, 1997)
- Hoksbergen, R.A.C., Kinderen die niet konden blijven, (Soesterberg: Aspekt, 2011)
- IJzendoorn, Van, R. & Juffer, F., Adoptie als interventie (1): Historische, ethologische en ethische achtergronden, *Kind en adolescent*, 29 (2008), nr. 1, p. 17-30
- Jensma F., De Uitspraak: Kun je een mislukte of overbodig gebleken adoptie achteraf herroepen? NRC Next, 12 januari 2012 <http://weblogs.nrc.nl/rechtenbestuur/2012/01/12/de-uitspraak-kun-je-een-mislukte-of-overbodig-gebleken-adoptie-achteraf-herroepen>
- Juffer, F. & IJzendoorn, R., van, Adoptees Do Not Lack Self-Esteem: A Meta-Analysis of Studies on Self-Esteem of Transracial, International, and Domestic Adoptees, *Psychological Bulletin*, 2007, Vol. 133, No. 6, p.1067–1083
- Tieman, W., Ende, J., van der, Verhulst, F., Young adults intercountry adoptees' search for birth parents in: Mental Health in Young adult intercountry adoptees, (Rotterdam: Erasmus MC, 2006)
- Van der Vegt, E. J. M., J. van der Ende, A. C. Huizink, F. C. Verhulst, and H. Tiemeier, 2010, Childhood Adversity Modifies the Relationship Between Anxiety Disorders and Cortisol Secretion: *Biological Psychiatry*, v. 68, no. 11, p. 1048-1054.
- Vlaardingebroek, P., Toch maar niet een adoptie herroepen, *Het adoptietijdschrift*, 1, 2004, p.13-14
- Wegar, K., Adoption, Family Ideology, and Social Stigma: Bias in Community Attitudes, Adoption Research, and Practice (2000), *Family Relations*, 49, pp. 363-370

Bijlage I: Aantal interlandelijke adopties²⁰ naar Nederland 1971-2010

	Aantal landen van herkomst	Aantal geadopteerden	Percentage
Europa	21	1.798	5,0%
Azië	22	22.665	62,5%
Latijns-Amerika	16	9.113	25,1%
Noord-Amerika	1	371	0,9%
Afrika	27	1.981	5,5%
Overig	-	328	0,9%
Totaal	81	36.252	100%

Bijlage II: Geadopteerden aan het woord: ervaringen rond adoptie door ogen van volwassen geadopteerden. Een greep uit onze Facebookgroep voor en door geadopteerden over hoe met elkaar over adoptie gesproken wordt. Sommigen wilden anoniem gepubliceerd worden.

“..er zijn voor mij geen specifieke pluspunten die met mijn adoptie te maken hebben. Mijn persoonlijkheid en hart sturen mij de wereld in en niet mijn adoptie. Ik heb allang geleden alles omarmd en sindsdien ben ik gewoon R. R. B. fulltime Amsterdammer”. – R. B. (1974, Peru)

“Ik heb eigenlijk nooit last van negatieve reacties en ervaringen met adoptie. Maar ik ben zelf ook meestal wel een positief mens. Ik kom af en toe wel eens in een grappige situatie terecht als ik met m'n ouders aan het winkelen ben bijvoorbeeld. Mijn vader is Indisch en heeft dus ook een donkere huidskleur, maar mijn moeder is gewoon een blanke Nederlander. Als mensen... ons dan samen zien, dan zeggen wel eens dat ik op m'n vader lijk. Meestal hou ik gewoon m'n mond, maar van binnen moet ik er hard om lachen want ze moesten eens weten dat ik in werkelijkheid op geen van beide lijk omdat ik geadopteerd ben. Toch heb ik wel bepaalde karaktereigenschappen ontwikkeld die op m'n adoptie ouders lijken. Als ik praat, klink ik soms net zoals mijn adoptie moeder... tenminste.. de manier waarop ik iets zeg. Ja, en qua uiterlijk is eigenlijk m'n huidskleur wat hetzelfde als die van m'n adoptievader.” – Umi Nurlayla Meis (1980, Indonesië)

“Positief is natuurlijk dat je je beter kan ontwikkelen. Ook wordt je een mix van twee culturen, das ook wel leuk.” – Haidy Viviana B. (1991, Colombia)

“Omdat ik zelf geadopteerd ben zie ik hoe relatief bloedbanden zijn, ze zijn belangrijk maar uiteindelijk zijn de geestelijke banden met de mensen om je heen op dit moment bepalend voor het hier en nu, en niet de bloedbanden.” – Jeroen Sikkema (1974, Thailand)

“..door mijn adoptie heb ik multi-veel kansen gekregen om te studeren en bv een documentaire te maken, was me vast niet gelukt in Thailand. Ook geloof ik wel dat geadopteerden cultuursensitiever zijn over het algemeen. Mijn vader moest heeel lang geleden naar een oudergesprek met mijn wiskundelerares. Hij wachtte op de gang samen met een andere donkere vader. Wiskundeles roept: "Meneer B.", en kijkt de andere man doordringend aan die maar niet reageert. En steeds geïrriteerder riep ze: "Meneer B., meneer B.". Mijn vader begreep het in eerste instantie niet helemaal en zei nog benepen: "jaha?" Verwarring alom :)” – S. B. (1975, Thailand)

“..je hebt altijd iets om over te praten, het is een ijsbreker in een nieuw gesprek, het is erg grappig als mensen vragen of je vader een neger is (omdat je moeder blank is) en een vals gevoel van veiligheid als je door de Bijlmer loopt (omdat je zelf ook een kleurtje hebt)” – Marcia R. (1984, Colombia)

“..In mijn geval was het zo dat ik niet meer zou leven als ik niet geadopteerd zou zijn!” – Robin de Jong (1974, Thailand)

“Adoption gives indeed the possibility to explore and learn live in a multi-cultural environment. Many who are adopted like to travel and meet people from everywhere. As well you always have a nice story to tell in a bar. Your are the best of both/multiple cultures. It's like fusion cooking :)” – Komson Sander Nijboer (1982, Thailand)

“Ik denk dat mijn adoptie mijn coping vaardigheden heeft aangescherpt. Op jonge leeftijd heb ik leren accepteren wat niet te veranderen valt en hoe ik op een andere wijze naar situaties kan kijken waardoor ook je emoties veranderen. Het heeft mij bewuster gemaakt van de keuzes die ik heb in het leven en de verantwoordelijkheden die ik daar in heb. Meer weloverwogen en doordacht. Dat heeft het me gebracht.” - Inez Teurlings, (1974, Bangladesh)

“..nooit last noch moeite heb gehad met het feit dat ik geadopteerd ben of zoiets als verlatingsangst of eenzaamheid of het gevoel dat ik me verlaten of boos heb gevoeld dat ik geadopteerd ben of dat ooit als een excuus of als oorzaak heb gezien van enig gevoel. Denk dat iedereen zich wel eens alleen voelt maar helemaal niets waarvan ik zou zeggen nou daar geef ik adoptie de schuld van. Ben in een goed gezin terecht gekomen in NL met veel liefde en goede zorg, maar ook met de normale problemen van het leven en families.” – Anne-Natalia Porras Van Duijnhoven (1981, Colombia)

²⁰ Data bewerkt uit Hoksbergen (2011)